

موضوعات تاریخی در آثار شیخ مفید

قاسم خانجانی*

چکیده

تاریخ از علومی است که برای آرایه و تحلیل آن باید از منابع پیشین بهره جست، لذا هرچه منبع مورد استفاده، به زمان وقوع حوادث نزدیکتر باشد از اتقان و درستی بیشتری برخوردار است. البته صرف نظر از استثنائاتی که وجود دارد و با در نظر گرفتن معیارهایی که منبع مورد استفاده را اعتبار می‌بخشد، این نوشته بر آن است تا برای دسترسی بهتر به گزارش‌های تاریخی در منابع کهن، از میان منابع تاریخی قرن سوم و چهارم هجری در زمینه اسلام و تشیع، تنها آثار شیخ مفید را بررسی کرده و تا حد ممکن عنوان تمامی موضوعات تاریخی مورد نظر ایشان را مطرح نماید. طبیعی است موضوع و شکل ارائه مطالب به گونه‌ای است که بررسی و تحلیل موضوعات تاریخی را برنمی‌تابد و این مهم را باید به مجال دیگری سپرد.

واژگان کلیدی: تاریخ اسلام، سیره رسول خدا ﷺ، امامت، خلافت، موضوعات تاریخی و مصنفات شیخ مفید.

شناخت زوایای مختلف تاریخ اسلام، به ویژه تاریخ تشیع ممکن است آسان بنماید، اما بسی سخت و دشوار است. اگر چه کم نیستند گزارش‌های تاریخی گوناگونی که به مناسبت‌های بسیار در زمان‌های مختلف و از ناحیه افراد و ناقلان متفاوتی ارائه شده‌اند و رساله‌ها و نوشته‌های بسیار زیادی نیز این گزارش‌ها را در خود جای داده‌اند، اما اسباب و عوامل مختلفی در دگرگون نشان دادن واقعیت‌ها چنان هم داستان شده‌اند که اعتماد بر این گزارش‌های تاریخی بسیار دشوار می‌نماید.

اعمال نفوذ حاکمان بر گروهی از مؤلفان و گزارش‌گران رویدادهای تاریخی از سویی، سوء استفاده‌های بیگانگان و دشمنان از سویی دیگر و برخی نادانی‌ها یا افراط و تفریط‌های عده‌ای از دوستان را از سوی سوم می‌توان از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر این روند تحریف و تخریب گزارش‌های تاریخی دانست. و دقیقاً در همین عبور از پیچیدگی‌ها و گذرگاه‌های دشوار شناخت درست تاریخ است که ارزش کوشش و تلاش‌های عالمان کم‌نظیر و بزرگی چون شیخ مفید نمایان می‌شود. اگرچه سخن گفتن از شخصیت استثنایی شیخ مفید و نوشتن درباره‌ی ویژگی‌ها و امتیازهای این عالم بی‌نظیر، پس از درگذشت ایشان و حتی در دوران زندگی‌اش آغاز شده و طی ده قرن به گونه‌های مختلف ادامه داشته و همواره از دیدگاه‌های متفاوت، زوایای مختلف اندیشه و تفکر ایشان تبیین، بررسی و تدریس شده است، و اگرچه آموزه‌های فکری ایشان که اساسی‌ترین معارف شیعی به‌شمار می‌آید در سخنان و نوشته‌های گوناگون بیان شده است اما با این همه، بیان نشدن همه‌ی زوایای اندیشه ایشان در طول دوران گذشته، از موضوعاتی است که هیچ کس در آن تردید ندارد و همه‌ی آنچه شده است، دست کم به دلیل پراکنده بودن آن، اندکی از بسیار است. در این میان، توجه به جنبه‌ی تاریخ‌نگاری شیخ مفید که یکی دیگر از ابعاد تفکر ایشان به‌شمار می‌رود، یا صورت نگرفته و یا به شکل پراکنده و ناچیز بوده است. کامل‌ترین مجموعه‌ای که تمامی کتاب‌ها و رساله‌های موجود ایشان و نیز مقالات نگاشته شده درباره‌ی ابعاد شخصیت و آثار وی را در بر دارد، مجموعه مصنفات شیخ مفید، رساله‌ها و حدود هفتاد مقاله است که به مناسبت بزرگداشت هزارمین سال درگذشت

ایشان توسط کنگره جهانی شیخ مفید در سال ۱۴۱۳ق در قم منتشر شده است، اما در این مجموعه نیز به جنبه تاریخی شیخ مفید کمتر توجه شده است. در آثار شیخ مفید به مطالب مختلفی پرداخته شده که یکی از آن‌ها مباحث مربوط به تاریخ اسلام است.

البته توجه به این نکته، ضروری است که شیخ مفید اگرچه هرگاه به بررسی موضوعاتی از تاریخ اسلام پرداخته - مانند موضوعات دیگر - بسیار خوب و ماهرانه وارد میدان شده و به تبیین زوایای مختلف آن موضوع همت گماشته است، اما این ویژگی نباید باعث شود تا ما شیخ مفید را مورّخ بدانیم، بلکه بیشترین تبلور علم و دانش شیخ مفید در زمینه کلام فقه است؛ به بیان دیگر، آن اندیشه‌ای که بر آثار ایشان حاکم بوده و بر آن‌ها سایه افکند.

است، تفکرات کلامی و اعتقادی ایشان و قوت و استحکام این اندیشه‌هاست. و از این روست که تعداد محدودی از نوشته‌های ایشان به موضوعات تاریخی اختصاص یافته است، چرا که اگر از دو کتاب مهم وی (الارشاد و الجمل) صرف نظر کنیم، انبوهی از مطالب تاریخی به مناسبت‌های مختلف در جای جای آثار دیگر شیخ مفید پراکنده‌اند که دسترسی به آن‌ها بدون صرف وقت فراوان، بسیار دشوار است.

از این رو بر آن شدیم تا با کاوشی در آثار شیخ مفید تمام موضوعات تاریخی مطرح شده در آثار ایشان را استخراج کرده و با تقسیم‌بندی و شکل ویژه‌ای که تا اندازه‌ای دسترسی به این اطلاعات را آسان‌کند، آن را در اختیار علاقه‌مندان قرار دهیم. ما این کار را در قالب جدولی سامان داده‌ایم. توجه به نکته‌هایی چند در این باره، حائز اهمیت است:

۱. در این جدول فقط به مواردی اشاره کرده‌ایم که در آثار شیخ مفید وجود دارد، از این رو اگر ایشان در موردی، بخشی از حادثه‌ای را نقل کرده یا به آن اشاره کرده باشد ما نیز همان مقدار را ذکر کرده‌ایم بی آن که در آن تصرف کرده؛ چیزی را افزوده یا بکاهیم، البته طبیعی است که در بسیاری موارد فقط به موضوع بحث اشاره شده است که این کار با کاستن مطلب تفاوت دارد؛

۲. هر مطلبی که با عنصر زمان همراه باشد، تاریخی به شمار می‌رود، لذا هر موردی را که دارای این ویژگی بوده، آورده‌ایم؛

۳. برخی حوادث یا عناوین برخی موضوعات تاریخی در نوشته‌های متعددی از شیخ

مفید آمده و در حقیقت تکرار شده‌اند اما از آن‌جا که در پاره‌ای موارد، تفاوت‌های اندکی داشته یا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند همه آن‌ها را آورده‌ایم؛

۴. در تنظیم این جدول، برخی کتاب‌ها یا رساله‌های شیخ مفید را که تمام یا بیشتر مباحث آن‌ها موضوعات تاریخی بوده، استثنا کرده‌ایم، از این رو آثاری چون الارشاد، الجمل، المسألة الکافیة فی إبطال توبة الخاطئة و مسار الشیعة را به کلی در نظر نگرفته‌ایم؛ و کتاب الاختصاص نیز چون منسوب به ایشان است و معلوم نیست که ایشان آن را نگاشته باشد، بلکه عدم نگارش آن توسط ایشان از نظر این نگارنده نیز مورد تأکید است،^۱ از مجموعه آثار ایشان استثنا شده است؛

۵. در ستون مربوط به «عنوان اثر» به خاطر اختصار، عناوین کتاب یا رساله‌ها را به شکل کوتاه آورده‌ایم، بدین سبب از الإفصاح فی الإمامه با الإفصاح، از الفصول المختارة من العیون و المحاسن با الفصول المختارة، از الفصول العشره فی الغیبة با الفصول العشره، از أقسام المولی فی اللسان با أقسام المولی، از التذکرة باصول الفقه با التذکرة و از مسألة أخرى فی النقص علی علی علیه السلام با مسألة أخرى یاد کرده‌ایم؛

۱. برای عدم پذیرش این انتساب چند دلیل وجود دارد، از جمله: ۱- منابعی که از آثار شیخ مفید نام برده‌اند به این کتاب اشاره نکرده‌اند؛ ۲- علامه مجلسی در انتساب کتاب به شیخ مفید تردید کرده (ر.ک: بحار الانوار، ۳۵۴/۶۸ و ۱۳۸/۸۸)، تعبیر «منسوب» را به کار برده است (ر.ک: همان، ۲۸۵/۳۳)؛ ۳- در ابتدای کتاب اختصاص از جعفر بن حسین مؤمن نام برده شده؛ گو این که بخشی از مطالب کتاب از وی گرفته شده است در حالی که او در گذشته به سال ۳۴۰ ق، اما شیخ مفید متولد ۳۳۶ یا ۳۳۸ ق بوده و طبعاً (به طور معمول) نمی‌توانسته است از جعفر بن حسین روایت کند. علاوه بر این در شمار کتاب‌های جعفر بن حسین نیز از «اختصاص» نام نبرده‌اند اما دو کتاب از وی نام برده‌اند یکی «المزار» دیگری «النوادر» که به ظاهر شیخ مفید احادیث اختصاص را از این دو کتاب استخراج کرده است (ر.ک: الذریعه، ۳۶۰/۱)؛ ۴- نویسنده الاختصاص در اصل بنا بر قولی احمد بن نعمان حارثی (م ۴۱۳ ق) و بنا بر نقلی جعفر بن حسین مؤمن یا احمد بن حسین بن احمد بن عمران، معاصر شیخ صدوق بوده که توسط شیخ مفید مختصر شده است و این «اختصاص» اختصار «اختصاص» است (کشف الحجب والاستار عن اسماء کتب والاستفسار، ص ۳۰) از این رو علامه مجلسی نیز می‌گوید: عنوان کتاب چنین است «کتاب مستخرج من کتاب الاختصاص» تصنیف ابوعلی احمد بن حسین بن احمد بن عمران (ر.ک: بحار، ۲۷/۱) اما چون بعد از خطبه گفته است قال محمد بن محمد بن نعمان... مجلسی می‌گوید: ظاهراً نویسنده آن شیخ مفید است؛ ۵- آیت الله خوئی نیز در این باره می‌گوید که ثابت نشده این کتاب از شیخ مفید باشد (ر.ک: معجم رجال الحديث، ۱۹۷/۸ و ۳۰۷ و ۳۲۵)؛ وی در اعتبار کتاب نیز تردید کرده (همان، ۱۰۱/۹) روایتی را به دلیل عدم ثبوت کتاب برای شیخ مفید ضعیف می‌داند (همان، ۳۷۷/۱۱)؛ ۶- نثر این کتاب با کتاب‌های دیگر شیخ مفید تفاوت بسیار دارد و چنین می‌نماید که نوشته شیخ مفید نیست.

۶. برای ارجاع به کتاب الامالی بیشتر، از ارجاع به شماره مجلس و شماره حدیث استفاده می‌شود، اما در این اثر، به سبب شکل خاص جدول، به ناچار از شماره جلد و صفحه استفاده کرده‌ایم؛

۷. از آن‌جا که بسیاری از آثار شیخ مفید فقط در قالب مجموعه مصنفات نبوده و جداگانه نیز چاپ شده است و در این موارد نیازی به داشتن شماره جلد مصنفات نیست، آن را در آخرین ستون جدول قرار داده‌ایم؛

۸. از آن‌جا که تنظیم این جدول بر اساس تقسیم‌بندی معمول دوره‌های تاریخ اسلام است، برخی حوادث که ممکن است در زمان رسول خدا ﷺ یا یکی از امامان علیهم‌السلام صورت گرفته باشد، اگر ارتباط چندانی با ایشان نداشته است، آن را در آخرین فصل با عنوان «موضوعات تاریخی دیگر» آورده‌ایم؛ یعنی به موضوع حادثه بیش از زمان آن توجه داشته‌ایم.

برای آسان شدن دست‌رسی به مطالب جدول، فهرستی از بخش‌ها، فصل‌ها و عنوان‌های اصلی و فرعی تهیه کرده، در ابتدای جدول قرار داده‌ایم.

فهرست جدول موضوعات تاریخی در آثار شیخ مفید

بخش اول: تاریخ پیش از اسلام

بخش دوم: تاریخ اسلام

فصل اول: سیره رسول خدا ﷺ

۱. رسول خدا ﷺ پیش از بعثت

۲. رسول خدا ﷺ از بعثت تا هجرت

۳. رسول خدا ﷺ از هجرت تا رحلت

الف - حوادث این دوره

ب - غزوات رسول خدا ﷺ

ج - رحلت رسول خدا ﷺ

فصل دوم: حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

فصل سوم: امامت، خلافت و جانشینی رسول خدا ﷺ

فصل چهارم: تاریخ خلفای نخستین و معاویه

۱. ابوبکر

۲. عمر

۳. عثمان

۴. معاویه

فصل پنجم: زندگانی و سیره امامان علیهم السلام

۱. امام امیر المؤمنین علیهم السلام

الف - امامت و فضایل امام علی علیهم السلام

ب - نبرد جمل

ج - پیکار صفین

د - نهروان و خوارج

۲. امام حسن مجتبی علیهم السلام

۳. امام حسین علیهم السلام

۴. امام سجاد علیهم السلام

۵. امام محمد باقر علیهم السلام

۶. امام جعفر صادق علیهم السلام

۷. امام کاظم علیهم السلام

۸. امام رضا علیهم السلام

۹. امام جواد علیهم السلام

۱۰. امام هادی علیهم السلام

۱۱. امام حسن عسگری علیهم السلام

۱۲. امام زمان حضرت ولی عصر علیهم السلام

فصل ششم: موضوعات تاریخی دیگر

(۸۲)

تاریخ در آینه پژوهش (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

الف) جدول موضوعات تاریخی در آثار شیخ مفید

بخش اول: تاریخ پیش از اسلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	مدت عمر حضرت آدم علیه السلام ، حدود هزار سال	الفصول العشره	۹۲	۳
۲	پنهان بودن ولادت حضرت ابراهیم علیه السلام	»	۵۸	»
۳	زنده بودن حضرت خضر علیه السلام تا زمان حاضر	»	۸۳	»
۴	پنهان بودن ولادت حضرت موسی علیه السلام	»	۵۸	»
۵	رحلت یوشع بن نون، وصی حضرت موسی علیه السلام	المقننه	۳۱۱	۱۴
۶	ناجیز بودن سامری در قوم حضرت موسی علیه السلام از نظر مال	الافصاح	۲۳۷	۸
۷	عروج حضرت عیسی علیه السلام به آسمان	المقننه	۳۱۱	۱۴
۸	مدت عمر لقمان بن عاد کبیر، ۳۵۰۰ سال	الفصول العشره	۹۴	۳
۹	تصور پارسیان بر طول عمر برخی پادشاهان	»	۱۰۱	»
۱۰	طول عمر حارث بن مضاض جرهمی، چهارصد سال	»	۱۰۱	»
۱۱	پنهان بودن ولادت کیخسرو	»	۵۵	»
۱۲	طول عمر مستوفین ربهه، ۳۳۳ سال	»	۹۶	»
۱۳	طول عمر صیفی بن ریاح، ۲۷۶ سال	»	۹۸	»
۱۴	طول عمر اکثم بن صیفی بن ریاح، ۲۸۰ سال	»	۹۸	»
۱۵	طول عمر ربیع بن ضبیح، ۳۴۰ سال	»	۹۵	»
۱۶	طول عمر محسن بن عتبان، ۲۵۵ سال	»	۱۰۰	»
۱۷	طول عمر عمرو بن حمزة الدوسی، چهارصد سال	»	۱۰۰	»
۱۸	طول عمر درید بن سعید، دویست سال (او اسلام را ترک کرد اما اسلام نیاورد)	»	۱۰۰	»
۱۹	طول عمر ضبیر بن سعید، ۲۲۰ سال (او اسلام را ترک کرد اما اسلام نیاورد)	»	۹۸	»
۲۰	نابودی لشکر حبشه توسط خداوند هنگام هجوم به کعبه	المسائل العکبریه	۸۴	۶
۲۱	دین پدران پیامبر صلی الله علیه و آله	تصحیح الاعتقاد	۱۳۹	۵

بخش دوم: تاریخ اسلام

فصل اول: سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله / ۱. رسول خدا صلی الله علیه و آله پیش از بعثت

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	ولادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در ۱۷ ربیع الاول	المقننه	۳۷۱	۱۴
۲	زمان تولد، نام و نسب پیامبر صلی الله علیه و آله	»	۴۵۶	»
۳	کودکی پیامبر صلی الله علیه و آله و سرپرستی ایشان توسط جدش عبدالمطلب و عمویش ابوطالب	الافصاح	۲۱۲	۸

۴	۲۱۵ و ۲۱۲	۸	الافصح	پیامبر ﷺ با وجود اموال پنهانش، چرا که آن‌ها ملوک عرب و اهل ثروت و دارایی بودند
۵	۲۲	۱۰	ایمان ابی طالب	سفر اول پیامبر ﷺ به شام و ملاقات با یحیرا
۶	۲۱۳	۸	الافصح	سفر پیامبر ﷺ با اموال حضرت خدیجه ﷺ به شام
۷	۲۹	۹	رسالة فی المهر	ازدواج پیامبر ﷺ با حضرت خدیجه ﷺ توسط ابوطالب و مهر ایشان
۸	۱۳۰	۶	المسائل الکبریة	زینب و رقیه دختران پیامبر ﷺ و علت ازدواج آن‌ها با کافر
۹	۹۵ - ۸۶	۷	المسائل السرویة	ازدواج دختران پیامبر ﷺ پیش از بعثت
۱۰	۲۱۷	۸	الافصح	تاکید پیامبر ﷺ بر مساوات حضرت خدیجه ﷺ

۲. رسول خدا ﷺ از بعثت تا هجرت

(۸۴)

تاریخ در آینه پژوهش (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان بعثت رسول خدا ﷺ	المقنة	۳۵۶	۱۴
۲	»	»	۳۷۱	»
۳	نخستین مؤمن	الافصح	۲۳۲	۸
۴	نخستین ایمان آوردندگان از مهاجر و انصار	»	۷۸	»
۵	حضرت خدیجه ﷺ نخستین مسلمان	»	۲۱۷	»
۶	نخستین نمازهای پیامبر ﷺ و مکالمه ایشان با ابوطالب	الفصول المختارة	۱۷۱	۲
۷	عناوین برخی حوادث دوران پیامبر ﷺ	الرسالة الرابعة فی الغیبة	۱۳ - ۱۵	۷
۸	عناوین برخی معجزات رسول خدا ﷺ	النکت الاعتقادیة	۳۶	۱۰
۹	معجزه انشقاق قمر برای پیامبر ﷺ	الفصول المختارة	۲۰	۲
۱۰	معجزه رذ شمس و دبستان آن	الامالی	۹۴	۱۳
۱۱	باری نخواستن پیامبر ﷺ از دیگران از نظر مالی	الافصح	۲۱۵	۸
۱۲	حرکت ناشایست عده‌ای نسبت به پیامبر ﷺ به دستور قریش	ایمان ابی طالب	۲۲	۱۰
۱۳	موقعیت ابوطالب در زمان پیامبر ﷺ	»	۲۳	»
۱۴	مشورت پیامبر ﷺ با ابوطالب درباره رفتن به شعب ابی طالب و خوابیدن امام علی ﷺ در بستر پیامبر ﷺ در این شب	الفصول المختارة	۵۸	۲
۱۵	حالت ابوطالب در شب اسراء پیامبر ﷺ	ایمان ابی طالب	۲۳	۱۰
۱۶	گذشتن پیامبر ﷺ در معراج بر مسجد کوفه	کتاب المزار	۸	۵
۱۷	اشاره به لیلۃ المیت	ایمان ابی طالب	۲۴	۱۰
۱۸	رحلت ابوطالب	»	۲۵	»
۱۹	رحلت ابوطالب و غسل و کفن او و ایمان وی	الفصول المختارة	۲۸۲	۲
۲۰	بیعت پیامبر ﷺ با مردم در عقبه و بیعت رضوان و مقایسه آن با بیعت عباس عموی پیامبر ﷺ با امام علی ﷺ	»	۲۴۹	»

۳. رسول خدا ﷺ از هجرت تا رحلت

الف - حوادث این دوره

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	مهاجرت پیامبر ﷺ و افراد خانواده ایشان که در آن شرکت کردند	تفصیل امیرالمومنین	۲۱	۷
۲	دعای پیامبر ﷺ برای آن که بهترین مردم وارد شود و از غذایش بخورد و استجابت آن با ورود امام علی	»	۲۷	»
۳	دعای پیامبر ﷺ برای آن که بهترین مردم وارد شود و از غذایش بخورد و استجابت آن با ورود امام علی	الاصحاح	۳۳	۸
۴	قطع نماز توسط برخی اصحاب در حضور پیامبر ﷺ به دلیل در چاه افتادن شخصی نابینا که به مسجد می‌رفت و ابطال نمازشان	»	۶۰	»
۵	تعیین تعلیم قرآن به عنوان مهریه توسط رسول خدا ﷺ برای ازدواج مردی تنگدست	رسالة فی المهر	۲۲	۹
۶	نزول آیه تطهیر، مکان، چگونگی نزول و شمول آن	الفصول المختارة	۵۳	۲
۷	گواهی خرمقین ثابت به مالکیت ناله برای پیامبر ﷺ	»	۸۹	»
۸	نماز خواندن پیامبر ﷺ به امامت عبدالرحمن بن عوف از نظر اهل سنت	الاصحاح	۲۰۲	۸
۹	جانشینی ابن ابی مکتوم برای پیامبر ﷺ در نماز در مدینه	المسائل الکبریة	۵۴	۶
۱۰	مشورت پیامبر ﷺ با مردم و علت آن	الفصول المختارة	۳۳ - ۳۰	۲
۱۱	دستور خداوند به بخشش فدک به حضرت زهرا	المقنة	۲۸۹	۱۴
۱۲	داستان ماریه قبطیه	رسالة حول خبر ماریه	۲۲ - ۱۶	۳
۱۳	ازدواج پیامبر ﷺ با دختران شهبین	المسائل الکبریة	۶۰	۶
۱۴	پروشی عایشه از پیامبر ﷺ در مورد آگاهی ایشان از افشای سز آن حضرت توسط عایشه و شک در پیامبری ایشان	»	۷۸	»
۱۵	قول اهل سنت درباره سز افشا شده پیامبر ﷺ	»	»	»
۱۶	حکم به وارث شدن دختر حمزه عموی پیامبر ﷺ پس از شهادتش توسط رسول خدا ﷺ با وجود برادر و برادر زانگان او	الفصول المختارة	۱۷۳	۲
۱۷	اسلام آوردن معاویه پیش از ابوسفیان در عام الفحیه	الاصحاح	۱۵۴	۸
۱۸	اسلام آوردن یزید بن ابی سفیان	»	»	»
۱۹	گماشته شدن معاویه برای کتابت رسول خدا ﷺ	»	۱۰۴	»
۲۰	گماشته شدن یزید بن ابی سفیان بر سلفات بنی فراس	»	۱۰۳	»
۲۱	هجو ابوسفیان نسبت به پیامبر ﷺ و پاسخ حسان بن ثابت	المسائل الکبریة	۳۶	۶
۲۲	رذیه مهاجر بودن عباس عموی پیامبر ﷺ	الفصول المختارة	۱۷۰	۲
۲۳	غدير خم و سخن پیامبر ﷺ در آن جا	أقسام المولى	۳۱	۸

(۸۵)

موضوعات تاریخی در آثار شیخ مفید

۲۴	اجازه خواستن حسان بن ثابت از رسول خدا ﷺ در روز غدیر خم برای سرودن شعر	اقسام المولی	۳۵	۸
۲۵	دستور پیامبر ﷺ به مردم برای سلام کردن به امام علی علیه السلام به عنوان إمره المؤمنین	رسالة فی معنی المولی	۳۸ و ۳۸	»
۲۶	دستور پیامبر ﷺ به مردم برای سلام کردن به امام علی علیه السلام به عنوان إمره المؤمنین	الامالی	۱۸ و ۱۹	۱۳
۲۷	بیروی عده بسیاری از مسلمانان کذاب و ترک پیامبر ﷺ	الافصاح	۲۳۷	۸
۲۸	رد امامت جماعت عبدالرحمن بن عوف در غیاب پیامبر ﷺ	الفصول المختارة	۱۲۸	۲
۲۹	آخرین مجلس خطبه پیامبر ﷺ	الامالی	۴۶	۱۳

(۸۶)

ب - غزوات رسول خدا ﷺ

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان جنگ بدر، هفدهم رمضان	المقننه	۳۱۱	۱۴
۲	جهاد نکردن ابوبکر، عمر و عثمان در جنگ بدر	الافصاح	۱۵۶	۸
۳	غیبت ابوبکر و عمر در جنگ بدر و ماندنشان در عرش	»	۱۹۳	»
۴	اسارت عباس عموی پیامبر ﷺ در جنگ بدر به دست امام علی علیه السلام	الفصول المختارة	۲۹۴	۲
۵	جلوس ابوبکر و عمر در عرش در غزوه بدر و علت آن	»	۳۴	»
۶	سخن گفتن پیامبر ﷺ با کشته‌های مشرکان پس از بدر و پرسش عمر	تصحیح الاعتقاد	۹۲	۵
۷	فرار برخی اصحاب پیامبر ﷺ در جنگ احد	الافصاح	۶۷	۸
۸	فرار ابوبکر و عمر و عثمان در جنگ احد و باقی ماندن امام علی علیه السلام	»	۱۵۶	»
۹	خبر دادن از جمع شدن نیروهای ابوسفیان به امام علی علیه السلام	التذکره	۳۳	۹
۱۰	فرار ابوبکر و عمر در جنگ احد، خیبر و خندق و عدم مبارزه آن‌ها	الافصاح	۱۹۵	۸
۱۱	فرار ابوبکر، عمر و عثمان در خیبر و خشمگین شدن پیامبر ﷺ و سپردن پرچم به امام علی علیه السلام و این که شمیخین اهل جنگ نبودند	»	۱۳۳ و ۱۵۶	»
۱۲	سپرده شدن پرچم به امام علی علیه السلام در غزوه خیبر	الامالی	۵۶	۱۳
۱۳	سپرده شدن پرچم به امام علی علیه السلام در غزوه خیبر و فرار برخی دیگر	الافصاح	۶۸ و ۸۶	۸
۱۴	عقب ماندن عایشه در غزوه بنی المصطلق و کذاب او	»	۶۰	»
۱۵	فرماندهی عمرو بن عاص بر ابوبکر و عمر از جانب پیامبر ﷺ و اسلام آوردن او پیش از فتح مکه	»	۱۵۵	»
۱۶	اشاره به سال صلح حدیبیه، یعنی ششم هجرت	»	۱۱۲	»
۱۷	اسلام آوردن ابوسفیان در فتح مکه و در امان بودن کسانی که وارد خانه او می‌شدند	»	۱۵۴	»
۱۸	میتلا شدن ابوسفیان به بالای حسن در جنگ حنین	»	»	»

تاریخ در ایامه پیغمبریه (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

۱۹	جنگیدن ابوسفیان در طائف و از دست دادن پینایی یک چشمش	الافصح	۱۵۲	۸
۲۰	پرچم داشتن یزید بن ابی سافیان در طائف	»	»	»
۲۱	گماشته شدن ابوسفیان بر اسیران طائف و نجران	»	۱۰۳	»
۲۲	فرار مسلمانان در حنین با سخنان ابوبکر که حاکی از غرور به خاطر زیادی نیروهای اسلام بود و نیز فرار خود او	»	۱۵۷	»
۲۳	اشاره به سال غزوه تبوک، یعنی نهم هجرت	»	۱۱۲	»
۲۴	جانشینی امام علی علیه السلام برای پیامبر صلی الله علیه و آله در مدینه در غزوه تبوک	الامالی	۵۷	۱۳
۲۵	رم دادن شتر پیامبر صلی الله علیه و آله در عقبه تبوک توسط برخی اصحاب	الافصح	۶۰	۸
۲۶	اشاره به برخی غزوات پیامبر صلی الله علیه و آله و تعداد نیروهای مسلمانان	مسأله آخری فی النص	۲۳	۷
۲۷	شهرت جنگ‌های خالد بن ولید و عمرو بن عاص در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و پس از ایشان	الافصح	۱۵۵	۸
۲۸	امارت خالد بن ولید و اعزام او به سریه‌ها از ناحیه پیامبر صلی الله علیه و آله	»	»	»
۲۹	جنگ یکی از انصار در بین مسلمانان و از اهل جهنم دانستن او توسط پیامبر صلی الله علیه و آله	الفصول المختاره	۱۳۵	۲
۳۰	آرزوی رسول خدا صلی الله علیه و آله برای دیدن برادرانش در آینده در حضور ابوبکر و عمر، و این که برادران ایشان کسانی هستند که پس از آن حضرت خواهند آمد در حالی که به ایشان ایمان دارند و با آن که ایشان را ندیده‌اند وی را تصدیق و یاری می‌کنند	الامالی	۶۳	۱۳

ج - رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	درخواست پیامبر صلی الله علیه و آله برای نوشتن نامه و ممانعت عمر از آن	الامالی	۳۶	۱۳
۲	سخن عباس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله با امام علی علیه السلام هنگام بیماری پیامبر صلی الله علیه و آله	الفصول المختاره	۲۵۲	۲
۳	زمان رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله	المقنه	۲۵۶	۱۴
۴	سخن امام علی علیه السلام با پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام دفن ایشان	الامالی	۱۰۳	۱۳
۵	رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و انجام امور مربوط به آن	»	۱۰۲	»
۶	ادعای زنده بودن پیامبر صلی الله علیه و آله پس از رحلتشان توسط عمر	الفصول المختاره	۲۴۰	۲
۷	قسم خوردن عمر به عدم رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله	»	۲۴۲	»
۸	رها شدن پیامبر صلی الله علیه و آله پس از رحلت از طرف خلفای نخستین و رفتن آن‌ها به دنبال سقیفه	الافصح	۲۳۲	۸
۹	مرقد شریف رسول خدا صلی الله علیه و آله	المقنه	۲۵۷	۱۴

فصل دوم: حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام)

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	شکایت حضرت زهرا (علیها السلام) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره حوادثی که پس از رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله) برایش پیش آمد	الامالی	۴۰	۱۳
۲	زیارت مرقده پیامبر (صلی الله علیه و آله) توسط حضرت زهرا (علیها السلام)	الفصول المختاره	۱۳۰	۲
۳	مرقد شریف حضرت زهرا (علیها السلام) نزد مرقده امام حسن (علیه السلام)	کتاب المزار	۱۷۸	۵
۴	مرقد شریف حضرت زهرا (علیها السلام) نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله)	»	»	»

فصل سوم: امامت، خلافت و جانشینی رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	مکالمه ابن مسعود با پیامبر (صلی الله علیه و آله) در تبوک درباره جانشینی آن حضرت	الامالی	۳۵	۱۳
۲	مکالمه مردی از بنی اسد با امام علی (علیه السلام) درباره خلافت	الفصول المختاره	۷۷	۲
۳	پرسش و پاسخ ابوالهذیل علاف با علی بن مهتم درباره اولویت در امامت	»	۸۶	»
۴	گفت‌وگوی فضالین حسن بن فضال کوفی با ابوحنیفه درباره بهترین شخص پس از رسول خدا (صلی الله علیه و آله)	»	۷۴	»
۵	احتجاج ابن عباس با معاویه درباره امامت	الامالی	۱۵	۱۳
۶	پرسش و پاسخ مردی با امام سجاد (علیه السلام) درباره پرتوی خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله)	الفصول المختاره	۲۵	۲
۷	مناظره علی بن مهتم با ضرار بن عمرو ضبی درباره امامت	»	۲۹	»
۸	مناظره هشام بن حکم با ضار بن عمرو ضبی درباره امامت و ضمن آن اشاره به صدور حدیث منزلت از ناحیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)	»	۲۸	»
۹	اشاره به سقیفه و حضور سعد بن عبادہ در آن جا	الاصحاح	۸۴	۸
۱۰	اشاره به سقیفه و سخن عمر در آن جا	الفصول المختاره	۲۴۳	۲
۱۱	پیمان مخالفان امام علی (علیه السلام) بر این که هیچ یک از خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله) را جانشین ایشان قرار ندهند	المسائل الکبیره	۷۷	۶
۱۲	پاسخ هشام بن حکم درباره روایتی از امام علی (علیه السلام) و این که عده‌ای پیمان بسته بودند که خلافت به کسی از اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) نرسد	الفصول المختاره	۹۰	»
۱۳	علت یاد نکردن انصار از غدیر خم در سقیفه	المسائل الکبیره	۳۳ و ۶۲	۶
۱۴	الکبره خلفا از استیصال خلافت و کنار زدن امام علی (علیه السلام)	الاصحاح	۲۳۴	۸
۱۵	بیان آن که سوزی که خداوند در قرآن برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) نام برده، خلافت امام علی (علیه السلام) بوده است	المسائل الکبیره	۷۷	۶
۱۶	کنار گذاشتن امام علی (علیه السلام) از خلافت، منشأ اختلافات مسلمانان	»	۱۱۸	»
۱۷	سخن ابوبکر مبنی بر بهتر نبودن وی از دیگران در امر خلافت	الفصول المختاره	۲۵	۲
۱۸	تأخیر بیعت امام علی (علیه السلام) با ابوبکر و اختلاف القوال در مقدار تأخیر و نظر شیخ مفید مبنی بر عدم بیعت ایشان با ابوبکر	»	۵۷-۵۶	»

(۸۸)

تاریخ در اینک پانزدهمین (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

۱۹	سخن حضرت زهرا علیها السلام پس از بیعت مردم با ابوبکر	الامالی	۹۵	۱۳
۲۰	عدم بیعت امام علی علیه السلام با ابوبکر و تهدید عمر به آتش زدن خانه	»	۴۹	»
۲۱	رد جانشینی ابوبکر برای پیامبر صلی الله علیه و آله در نماز آخر عمر ایشان	المسائل المکبریه	۵۲	۶
۲۲	سخن ابوبکر پس از خلافت	الفصول المختاره	۲۴۶	۲
۲۳	گفت‌وگوی هشتمین حبیب صیرفی و ابوحنیفه در باره غدیر خم، و اعتواف ابوحنیفه به غدیر، و توصیه او به یارانش در باره اجتناب از اقوار به غدیر	الاصحاح	۱۵۴	۸
۲۴	مناظره هشام بن حکم با یحیی بن خالد برمکی در باره شکایت بردن عباس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام نزد ابوبکر در مورد لوث	»	۴۹	۲

(۸۹)

فصل چهارم: تاریخ خلفا / ۱. ابوبکر

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	فقیر بودن پدر ابوبکر و استفاده از طعام عبداللہ بن جعدان	الاصحاح	۲۱۳	۸
۲	فقیر بودن ابوبکر و بدی وضع معیشت‌اش پیش و پس از اسلام	»	»	»
۳	شغل ابوبکر	»	۲۱۴	»
۴	بت پرست بودن ابوبکر پیش از اسلام	»	۱۴۶	»
۵	احوال خلیفه اول پیش از اسلام و اظهار نفاق او در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله	الفصول المختاره	۲۶ و ۲۷	»
۶	تأیید همراهی ابوبکر با پیامبر صلی الله علیه و آله در غار و نقض بودن آن برای او	الاصحاح	۱۸۵ و ۱۸۶	۸
۷	رد مواسات ابوبکر با پیامبر صلی الله علیه و آله در مال، به ویژه به خاطر آزادی بلال	»	۲۱۸-۲۱۶	»
۸	رد اشتراک ابوبکر و پیامبر صلی الله علیه و آله در امامت جماعت	»	۲۰۳	»
۹	نماز خواندن ابوبکر به امامت عمرو بن عاص در طول امارت او	»	۲۰۲	»
۱۰	اقوال مختلف در چگونگی نماز خواندن ابوبکر هنگام بیماری پیامبر صلی الله علیه و آله	»	۲۰۳-۲۰۵	»
۱۱	برخی از کارهای ابوبکر که بر خلاف زهد بوده است	»	۲۳۴	»
۱۲	رد سخن کسانی که گفته‌اند ابوبکر به همراه پیامبر صلی الله علیه و آله امام جماعت شد	الفصول المختاره	۱۲۴-۱۲۷	۲
۱۳	بازداشتن ابوبکر از نماز بر مردم توسط پیامبر صلی الله علیه و آله در بیماری آخر عمر ایشان	»	۱۲۶	»
۱۴	احوال ابوبکر پیش و پس از اسلام، و شغل او و پدرش	الاصحاح	۱۷۶	۸
۱۵	اتفاق لک‌رمن ابوبکر به مسطح بن اثاثه و این که مسطح از ذوی القریب بوده و نسبتی با ابوبکر داشته است	»	»	»
۱۶	رد نماز خواندن ابوبکر بر مردم هنگام بیماری پیامبر صلی الله علیه و آله و کنار زدن وی از نماز توسط آن حضرت	»	۲۰۱	»

۱۷	الاقصاح	۲۰۲-۲۰۶	۸	الاقصاح	۲۰۲-۲۰۶	۸
۱۸	ابوبکر اهل جنگیدن نبود	۱۲۳-۱۲۳	»	»	۱۲۳-۱۲۳	»
۱۹	فرار ابوبکر از جنگ	۱۵۲	»	»	۱۵۲	»
۲۰	برخی از کارهای ناشایست ابوبکر	۲۳۴-۱۲۳	»	»	۲۳۴-۱۲۳	»
۲۱	رد اتفاق ابوبکر پیش از فتح مکه	۱۵۲	»	»	۱۵۲	»
۲۲	فرماندهی عمرو بن عاص بر ابوبکر در جنگ وامامت بر او در نماز از طرف پیامبر ﷺ	۵۴	۶	المسائل العکبریه	۵۴	۶
۲۳	رد مقدم شدن ابوبکر در کارها بر دیگران از ناحیه پیامبر ﷺ	۵۹-۵۶	۶	المسائل العکبریه	۵۹-۵۶	۶
۲۴	رد خواب دیدن ابوبکر و تفسیر آن به دو سال خلافت وی	۱۳۲	۲	الفصول المختاره	۱۳۲	۲
۲۵	جنگ ابوبکر با اهل رقه	۱۲۳	»	»	۱۲۳	»
۲۶	انگیزه اهل یمامه در مخالفت با پرداخت زکات به ابوبکر	۱۲۱	۸	الاقصاح	۱۲۱	۸
۲۷	ولایت یزید بن ابی سفیان بر ریح اجناد شام از طرف ابوبکر	۱۰۴	»	»	۱۰۴	»
۲۸	پشیمانی و اظهار ناراحتی ابوبکر هنگام مرگ	۷۳	»	»	۷۳	»
۲۹	حالات مختلف ابوبکر و دیدگاه‌های مختلف در این باره	۵۹	۶	المسائل العکبریه	۵۹	۶

(۹۰)

تاریخ در ایامه سلطه‌ها (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

۲. عمر

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	یت پرستی عمر پیش از اسلام	الاقصاح	۱۴۶	۸
۲	احوال خلیفه دوم پیش و پس از اسلام و اظهار نفاق او در زمان پیامبر ﷺ	الفصول المختاره	۲۶-۲۷	۲
۳	فرماندهی عمرو بن عاص بر عمر در جنگ و امامت بر او در نماز از طرف پیامبر ﷺ	المسائل العکبریه	۵۶	۶
۴	دست به شمشیر بردن عمر پس از اسلام آوردنش برای آن که کسی پنهانی به پرستش خدا روی نیابد	الرسالة الرابعة فی الغیبه	۱۴	۷
۵	فرار خلیفه دوم در جنگ خیبر	الاقصاح	۱۳۳	۸
۶	رد اتفاق عمر پیش از فتح مکه	»	۱۵۲	»
۷	رد مقدم شدن عمر در کارها بر دیگران توسط پیامبر ﷺ	المسائل العکبریه	۵۶	۶
۸	رد مبارزه و مجاهدت عمر و بیان فرار او از جنگ	الاقصاح	۱۴۴-۱۵۲ و ۱۵۸	»
۹	انجام متعه از ناحیه پیامبر ﷺ و حرام کردن آن توسط عمر	الفصول المختاره	۱۶۱	۲

۱۰	حرام کردن متعه از طرف عمر	المسائل السرویه	۳۱	۷
۱۱	نماز خواندن عمر به امامت عمرو بن عاص در طول امارت او	الافصاح	۲۰۲	۸
۱۲	تعیین مهریه از طرف عمر و اعتراض یک زن به او، و اعتراف عمر به فقیه‌تر بودن دیگران از او	رسالة فی المهر	۲۲	۹
۱۳	ولایت یزید بن ابی‌سفیان بر ریع اچناد شام از طرف عمر	الافصاح	۱۰۴	۸
۱۴	جانشینی صهیب برای نماز بر مردم از طرف عمر در ایام شورا	المسائل العکبریه	۵۴	۶
۱۵	منع ورود مقدار در شورا توسط عمر	الامالی	۱۱۴	۱۳
۱۶	درخواست عمر هنگام مرگ که ای کاش خاک می‌بود	الافصاح	۷۳	۸
۱۷	آخرین لحظات زندگی عمر و سخنان او	الامالی	۵۰	۱۳
۱۸	حالات مختلف عمر و دیدگاه‌های مختلف در این باره	المسائل العکبریه	۵۹	۶

(۹۱)

۳. عثمان

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	شهرت اتفاق عثمان در جيش العسره	الافصاح	۲۱۱	۸
۲	برخی کارهای عثمان در دوران خلافت	»	۲۳۴	»
۳	برخورد عثمان با برخی اصحاب، از جمله عمار	الامالی	۷۰	۱۳
۴	کم شدن سهم عایشه توسط عثمان و گفت‌وگوی او با عایشه	»	۱۲۵	»
۵	ولایت ولید بن عقیه، عبدالله ابی‌سرح، عمرو بن عاص و ابوموسی اشعری از طرف عثمان	الافصاح	۱۰۵	۸
۶	شرب خمر ولید بن عقیه و حد خوردن او در مدینه	المسائل الصاغانیه	۱۳۵	۳
۷	سخن عثمان هنگام شورش مردم علیه او	الفصول المختاره	۲۴۶	۲
۸	عدم دخالت امام علی (ع) در قتل عثمان و ولایت نداشتن معاویه برای خون او	المسائل العکبریه	۵۶	۶
۹	اظهار ناراحتی عثمان هنگام مرگ	الافصاح	۷۳	۸

۴. معاویه

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	اسلام آوردن معاویه پیش از ابوسفیان در عام الفقهه	الافصاح	۱۵۴	۸
۲	ولایت معاویه از طرف عمر و عثمان	»	۱۰۴	»
۳	نقش معاویه در فتوح شام	»	۱۳۰	»
۴	فتوح معاویه در دریا و سرزمین‌های روم و مغرب که در صدش بیشتر از عمر است	»	۱۵۵-۱۵۴	۸
۵	دباستان معاویه با شداد بن اوس	الامالی	۹۶	۱۳
۶	بی‌ادبی به امام علی (ع) روی منبر در زمان معاویه	»	۴۳	»
۷	رفتن جاریه‌بین قدامه لزد معاویه در حالی که احنف بن قیس و حباب مجاشعی در کنار معاویه بودند و معاویه اظهار کرد دین آن دورا خریده است	»	۱۷۱	»

فصل پنجم: زندگانی و سیره امامان علیهم السلام / امام امیر المؤمنین علیهم السلام

الف - امامت و فضایل امام علیهم السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام علیهم السلام	المقنه	۴۶۱	۱۴
۲	موحد بودن امام علیهم السلام	الافصاح	۱۴۶	۸
۳	دعای پیامبر علیهم السلام برای ورود بهترین مردم و استجابت آن با ورود حضرت علیهم السلام و دلالت آن بر برتری امام علیهم السلام	الفصول المختاره	۹۶	۲
۴	قاضی شدن امام علیهم السلام در یمن، فرماندهی بر لشکر و ولایت آن حضرت بر اموال از ناحیه پیامبر علیهم السلام	»	۱۱۸	»
۵	برخی برتری‌های امام علیهم السلام از نگاه پیامبر علیهم السلام	»	۱۶۸	»
۶	خطاب پیامبر علیهم السلام به امام علیهم السلام با لقب امیرالمؤمنین	»	۲۳	»
۷	اظهار نضی بر امامت امام علیهم السلام از ناحیه پیامبر علیهم السلام	»	۱۹	»
۸	انذار پیامبر علیهم السلام به قریش نسبت به جنگ با امام علیهم السلام	الافصاح	۱۳۵	۸
۹	شهرت صدقه امام علیهم السلام با انگشترش و اتفاق به مسکین و...	»	۲۱۱	»
۱۰	اعلام سیادت عرب برای امام علیهم السلام از ناحیه پیامبر علیهم السلام	الامالی	۴۴	۱۳
۱۱	فضایل امام علیهم السلام از جمله زکات در رکوع	المسائل العکبریه	۴۹	۶
۱۲	فرستادن شخصی برای گرفتن صدقات به اطراف کوفه از طرف امام علیهم السلام	المقنه	۲۵۵	۱۴
۱۳	موقعه امام علیهم السلام در بازار بصره	الامالی	۱۲۰	۱۳
۱۴	ملاقات ابوالأسود دؤلی با امام علیهم السلام و تعلیم تقسیم بندی معروف کلام عرب به وی	الفصول المختاره	۹۱	۲
۱۵	مرور امام علیهم السلام به رجه قمارین در کوفه و قسم خوردن شخصی در آن جا و برخورد آن حضرت با وی	»	۶۵	»
۱۶	پرسش‌هایی از علین ميثم درباره کارهای امام علیهم السلام، از جمله ازدواج دختر آن حضرت با عمر و پاسخ ایشان	الفصول المختاره	۶۹-۷۰	۲
۱۷	ازدواج دختر امام علیهم السلام با عمر	المسائل العکبریه	۶۰-۶۲	۶
۱۸	بیان روایتی که سن امام علیهم السلام را هنگام شهادت ۶۵ سال ذکر کرده است	الفصول المختاره	۲۷۲	۲
۱۹	مقایسه بیعت مردم با پیامبر علیهم السلام و بیعت عباس عموی پیامبر علیهم السلام با امام علیهم السلام	»	۲۳۹	»
۲۰	علت پنهان بودن قرآن امام علیهم السلام	المسائل العکبریه	۱۱۸	۶
۲۱	علت عدم فدک از ناحیه امام علیهم السلام در زمان خلافتش	»	۱۲۱	»

تاریخ در آنکه پاره‌های (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

۲۲	پرسش قاضیان امام علی علیه السلام دربارهٔ مبنای قضاوت و پاسخ ایشان	المسائل العکبریه	۱۲۳	۶
۲۳	امتحاناتی که برای امام علی علیه السلام پیش آمد اما برای دیگران پیش نیامد	»	۱۲۱-۱۲۲	»
۲۴	احتجاج امام علی علیه السلام با معاویه	القسام المولی	۳۷	۸
۲۵	غالیان و برخورد امام علی علیه السلام با آنان	تصحیح الاعتقاد	۹۲	۵
۲۶	انگیزه کسانی که با امام علی علیه السلام جنگیدند	الافصاح	۱۲۱	۸
۲۷	اشاره به بیعت طلحه و زبیر با امام علی علیه السلام از روی اختیار و ترجیح داشتن زبیر بر طلحه و ابوبکر	»	۴۰	»
۲۸	رذائل اخلاف روش امام علی علیه السلام در تقسیم غنائم جمل و صلین	المسائل العکبریه	۵۵	۶
۲۹	گفت‌وگوی امام علی علیه السلام با حارث همدانی در بارهٔ گروه‌های مختلف شیعه	»	۵۵	۶
۳۰	علت رفتن امام علی علیه السلام به مسجد در حالی که می‌دانست به شهادت می‌رسد	»	۶۹	»
۳۱	زمان ضریح خوردهن امام علی علیه السلام	المقننه	۳۱۱	۱۴
۳۲	زمان شهادت و مرقد شریف امام علی علیه السلام	»	۳۱۱ و ۴۶۱	»
۳۳	محل مرقد شریف امام علی علیه السلام	کتاب المزار	۲۲۴	۵
۳۴	آسان‌تر بودن جنگ رده و فتوحات از جنگ‌های امام علی علیه السلام	الافصاح	۱۱۷	۸
۳۵	روایت اصیغ بن نباه و حضور او پس از ضریح خوردهن امام علی علیه السلام در کنار ایشان و توصیه‌های آن حضرت	الامالی	۳۵۱	۱۳

ب - نبرد جمل

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	سخن مردی با امام علی علیه السلام دربارهٔ جنگ جمل	الامالی	۱۰۱	۱۳
۲	سخنان امام علی علیه السلام هنگام حرکت عایشه و یارانش به‌طرف بصره	»	۱۵۴	»
۳	گفت‌وگوی برخی با امام علی علیه السلام دربارهٔ جنگ جمل	»	۱۲۸	»
۴	پرسش شخصی از امام علی علیه السلام دربارهٔ جنگ جمل و جنگیدن او	الافصاح	۱۲۵	۸
۵	اخبار حذیفه بن یمان از جنگ جمل و برخی حوادث آن	الامالی	۵۸	۱۳
۶	برخورد اما علی علیه السلام با عایشه پس از جمل	»	۲۴	»
۷	تعداد کشته‌های جنگ جمل	الافصاح	۱۱۵	۸
۸	سرانجام طلحه در جمل و سخن گفتن امام علی علیه السلام با پیکر او پس از مرگش	الفصول المختاره	۱۴۱	۲
۹	سرانجام زبیر و کشته شدن او، و نظر شیخ مفید در این باره	»	۱۴۲-۱۴۴	»
۱۰	سخن گفتن امام علی علیه السلام با کشته‌های جنگ جمل	تصحیح الاعتقاد	۹۳	۵
۱۱	عدم اقدام امام علی علیه السلام برای طلاق عایشه و حفظ او در حجاب و منع از اسارت او	المسائل العکبریه	۷۵	۶

ج - پیکار صفین

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	پرسش مردی شامی از امام علی علیه السلام درباره جنگ صفین و پاسخ ایشان	الفصول المختاره	۷۰-۷۱	۲
۲	سخن مردی با امام علی علیه السلام در جنگ صفین که معلوم شد شمعون، وصی حضرت عیسی علیه السلام است	الامالی	۱۰۵	۱۳
۳	گفت وگوی برخی با امام علی علیه السلام درباره جنگ صفین	»	۱۲۸	»
۴	حضور ائمه بن سعد بن عبادہ در صفین و پرچم داشتن او	اقسام المولی	»	۸
۵	نبرد صفین و برخی حوادث و تعداد کشته‌های آن	الافصاح	۱۱۵-۱۱۶	»
۶	واقعه‌ای در جنگ صفین برای امام علی علیه السلام	الامالی	۱۰۵	۱۳
۷	خبر شهادت محمد بن ابی بکر و نامه نوشتن امام علی علیه السلام به مالک اشتر و سرانجام کار او	»	۷۹	»

(۹۴)

د- نهروان و خوارج

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	جنگ نهروان، تعداد خوارج و تعداد کسانی که باقی ماندند	الافصاح	۱۱۶	۸
۲	مناظره هشام بن حکم با عبدالله بن یزید اباضی از خوارج در حضور یحیی بن خالد درباره ایمان خوارج	الفصول المختاره	۵۰	۲

۲. امام حسن مجتبی علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام حسن علیه السلام	المقنه	۴۶۴	۱۴
۲	نماز خواندن امام حسن مجتبی علیه السلام نزد ستون پنجم مسجد کوفه	کتاب المزار	۱۰	۵
۳	صلح امام حسن علیه السلام با معاویه و عدم یاری مردم	الافصاح	۴۳	۸
۴	صلح امام حسن علیه السلام با معاویه با علم به سرانجام آن	المسائل العکبریه	۷۲	۶
۵	زمان شهادت امام حسن علیه السلام و مرقد شریف ایشان	المقنه	۴۶۵	۱۴
۶	خبر هشام بن حسان از این که امام حسن علیه السلام را پس از صلح با معاویه دیده است که خطبه می‌خواند و خود را حزب الله غالب می‌داند	الامالی	۳۴۸	۱۳

۳. امام حسین علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام حسین علیه السلام	المقنه	۴۶۷	۱۴
۲	اشاره به واقعه عاشورا	الافصاح	۴۴	۸
۳	شهادت امام حسین علیه السلام و علم ایشان به آن	المسائل العکبریه	۷۱	۶

تاریخ در ایام بهار (سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۸۴)

۴	شهادت امام حسین علیه السلام و اسارت خانواده ایشان	المسائل العکبریه	۷۳	۶
۵	زمان شهادت و مرقد شریف امام حسین علیه السلام	المقنعه	۴۶۸-۴۶۷	۱۴
۶	نخستین شعر در رثای امام حسین علیه السلام توسط عقیلین عمرو سهمی	الامالی	۳۲۴	۱۳
۷	بیرون آمدن اسماء بنت عقیل از خانه برای عزاداری پس از شنیدن شهادت امام حسین علیه السلام کنار مرقد مطهر رسول خدا صلی الله علیه و آله و خواندن شعری در آن جا	»	۳۱۹	»

۴. امام سجاده علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام سجاده علیه السلام	المقنعه	۴۷۲	۱۴
۲	رفتن امام سجاده علیه السلام از مدینه به کوفه برای نماز خواندن در مسجد کوفه	کتاب المزار	۶	۵
۳	اتبار به واقعه حزنه و اقام	الافصاح	۴۴	۸
۴	پیش‌بینی امام سجاده علیه السلام از قیام امام مهدی عج	الامالی	۴۵	۱۳
۵	برخورد دلفکی در مدینه برای خندانن امام سجاده علیه السلام وعدم موفقیت او و کشیدن عباي آن حضرت و سخن امام سجاده علیه السلام به او که: روزی خواهد آمد که دلفک‌ها در آن زیان می‌بینند	»	۲۱۹	»
۶	اظهار اندوه امام سجاده علیه السلام از فتنه ابن زبیر و دل‌داری شخصی (خبر پیامبر صلی الله علیه و آله) به ایشان	»	۲۰۴	»
۷	زمان شهادت و مرقد شریف امام سجاده علیه السلام	المقنعه	۴۷۲	۱۴

۵. امام محمد باقر علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام باقر علیه السلام	المقنعه	۴۷۲	۱۴
۲	پرسش مودی از امام باقر علیه السلام درباره لوث و پاسخ ایشان	الفصول المختاره	۱۸۱	۲
۳	زمان شهادت و مرقد شریف امام باقر علیه السلام	المقنعه	۴۷۲	۱۴

۶. امام جعفر صادق علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام صادق علیه السلام	المقنعه	۴۷۳	۱۴
۲	رحلت اسماعیل پسر امام صادق علیه السلام در زمان حیات آن حضرت	الفصول المختاره	۳۰۸	۲
۳	فریب خوردن ابان بن ثعلب از متعانه و لهی امام صادق علیه السلام از متعه در حرمین شریفین	خلاصه الايجاز	۵۸	۶
۴	خروج حسن بن زید از کوفه هنگام قیام زید، و رفتن او به مدینه و اظهار شهادت به رسالت و امامت تا امام ششم، و خبر امام صادق علیه السلام به سالم ماندن او در صورت پیروزی زید یا پیروزی بنی امیه	»	۵۸	»

۵	معرفی هشام بن حکم و تأیید و تمجید او از ناحیه امام صادق علیه السلام	الفصول المختاره	۵۲	۲
۶	نام بردن امام صادق علیه السلام از پنج نفر در نامه‌ای برای عهده‌داری امامت، برای محافظت از امام کاظم علیه السلام	الفصول المبشره	۷۰-۷۱	۳
۷	رفتن عیسی بن عبدالله قمی از قم به مدینه و از اهل بیت شمرده شدن او توسط امام صادق علیه السلام	الامالی	۱۴۰	۱۳
۸	زمان شهادت و مرقد شریف امام صادق علیه السلام	المقننه	۴۷۳	۱۴
۹	آمدن رسول خدا صلی الله علیه و آله به خواب حنان بن سدير صيرفي، و رطب خوردن او از دست آن حضرت و دیدن امام صادق علیه السلام فردای آن روز، و خوردن رطب از دست ایشان و خبر امام صادق علیه السلام به آن چه در خواب گذشته بود	الامالی	۲۳۵	۱۳
۱۰	آمدن ام سلمه به خواب امام صادق علیه السلام در حال گریه و پرسش امام از او در این باره، و تعریف او از دیدن رسول خدا صلی الله علیه و آله در خواب و سخن آن حضرت که فرمود: امشب برای حسین و یارانش قبرهایی حفر می‌کنم	»	۲۱۹	»

۷. امام کاظم علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام کاظم علیه السلام	المقننه	۴۷۶	۱۴
۲	زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله از طرف هارون الرشید و انتخاب او به پیامبر علیه السلام به عنوان پسر عمو، و پاسخ امام کاظم علیه السلام و انتخاب ایشان به عنوان پدر	الفصول المختاره	۳۶	۲
۳	زمان شهادت و مرقد شریف امام کاظم علیه السلام	المقننه	۴۷۶	۱۴
۴	مرقد شریف امام کاظم علیه السلام	کتاب المزار	۱۹۲	۵

۸. امام رضا علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام رضا علیه السلام	المقننه	۴۷۹	۱۴
۲	مکالمه امام رضا علیه السلام با مأمون درباره بوتری امام علی علیه السلام	الفصول المختاره	۳۸	۲
۳	مکالمه امام رضا علیه السلام با مأمون و اثبات نزدیک‌تر بودن و بوتری نسب آن حضرت با پیامبر صلی الله علیه و آله در مقایسه با مأمون	»	۳۷	»
۴	زمان شهادت و مرقد شریف امام رضا علیه السلام	المقننه	۴۷۹	۱۴

۹. امام جواد علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد، نام و نسب امام جواد علیه السلام	المقننه	۴۸۲	۱۴
۲	پرسش امام جواد علیه السلام از یحیی بن اکثم در حضور مأمون و ناتوانی او در پاسخ	مسائل المویض	۲۶	۶
۳	زمان شهادت و مرقد شریف امام جواد علیه السلام	المقننه	۴۸۲	۱۴

۱۰. امام هادی علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد نام و نسب امام هادی علیه السلام	المقننه	۴۸۴-۴۸۵	۱۴
۲	زمان شهادت و مرقد شریف امام هادی علیه السلام	»	»	»

۱۱. امام حسن عسکری علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	زمان تولد نام و نسب امام حسن عسکری علیه السلام	المقننه	۴۸۵	۱۴
۲	زمان شهادت و مرقد شریف امام حسن عسکری علیه السلام	»	»	»

۱۲. امام زمان حضرت ولی عصر علیه السلام

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	پنهان بودن ولادت حضرت ولی عصر علیه السلام	الفصول العشره	۵۸	۳
۲	غیبت حضرت ولی عصر علیه السلام	النکت الاعتقادیه	۴۴	۱۰

فصل ششم: موضوعات تاریخی دیگر

ردیف	موضوع حوادث تاریخی	عنوان اثر	صفحه	شماره جلد
۱	چگونگی رحلت یا شهادت پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام	تصحیح الاعتقاد	۱۳۱-۱۳۲	۵
۲	مناظره علی بن میثم با مردی نصرانی درباره اویزان کردن صلیب	الفصول المختاره	۵۸	۳
۳	شرافت مسجد کوفه و نماز خواندن پیامبران در آن	کتاب المزار	۵	۵
۴	عدم معانعت خداوند از بی ادبی حجاج بن یوسف ثقفی به کعبه	المسائل الکبریّه	۸۴	۶
۵	عدم معانعت خداوند از کشته شدن مردم توسط قرمطی در مکه	»	»	»
۶	اشاره به پستی بنو تیمین مره و بنو عدی با گواه گرفتن شعر ابوسفیان در این مورد	الفصول المختاره	۲۴۸	۳
۷	مراجعه شخصی به ابوحنیفه و گرفتن فتاوی او و تغییر آن ها در سال بعد و اظهار پشیمانی آن شخص	»	۱۴۵	»
۸	احوال عبدالملک بن عمیر و نزدیکی او به بنی امیه و ساختن اخبار دروغ	الانصاح	۲۳۰	۸
۹	اشاره به زنگی سلمان فارسی و طول عمر او	الفصول العشره	۱۰۲	۳
۱۰	فعالیت های ابوسفیان پس از پیامبر صلی الله علیه و آله ، مثل جهاد در یرموک و این که همه صداها در این روز خاموش شده بود جز صدای او که می گفت... و پرچم ایز دست پسرش یزید بود	الامالی	۲۶	۱۳

۱۱	برخورد سوار بن عبدالله قاضی با سید حمیری و خطاب و فشی به او و اطلاع به او و اطلاع ابو جعفر منصور از این واقعه و...	الفصول المختاره	۹۲	۲
۱۲	اشاره به عدم انجام برخی امور توسط پیامبر ﷺ و امام علی ﷺ	»	۱۴۵	»
۱۳	اشاره به اخلل شاعر و اعتقاد او	الاسام المولی	۳۹	۸
۱۴	موقعیت کمیت بن زید اسدی در شعر	»	۳۰-۳۱	»
۱۵	احوال زیاد بن ابیه و تغییر روش و اعتقاد او	رسالة فی معنی المولی	۲۵	»
۱۶	موقعیت اخلل شاعر و کمیت بن زید در شعر	»	۱۸	»
۱۷	بی اعتبار دانستن کتاب سلیم بن قیس	تصحیح الاعتقاد	۱۳۹	۵
۱۸	مناظره رویه بن عجاج و ذوالرمة شاعر درباره افعال خداوند	الامالی	۱۰۷	۱۳
۱۹	اقسام اتفاق اصحاب و مورد استفاده آن‌ها از طرف پیامبر ﷺ	الافصاح	۳۱۵	۸
۲۰	گفت‌وگوی ارباط بن سهیه با عبدالملک بن مروان درباره گذشت عمر و خواندن شعری در این باره	الامالی	۱۴۲	۱۳
۲۱	درخواست مأمون از ذیل برای سرودن شعر برای امام حسین ﷺ و اظهار اندوه مأمون	»	۳۲۵	»
۲۲	سخنرانی عبدالملک بن مروان و اعتراض یکی از حاضران به او، و رفتار ظالمانه او، و گوشزد کردن برخی رفتارهای او و ناپدید شدن آن شخص پس از این جلسه	»	۲۸۰	»

ب) جدول سال شمار مسایر الشیعه

شرح حوادث	روز	ماه	سال
نزول تورات بر حضرت موسی ﷺ	ششم	رمضان	-
بعثت با امام رضا ﷺ	ششم	»	۲۰۱ ق
وفات حضرت خدیجه ﷺ	دهم	»	۳ ق هجرت ۱۰ بعثت
نزول انجیل بر حضرت عیسی ﷺ	دوازدهم	»	-
مواخات (پیمان برابری بین مهاجر و انصار) و مواخات پیامبر ﷺ و امام علی ﷺ	دوازدهم	»	۱ ق
ولادت امام حسن مجتبی ﷺ	پانزدهم	»	۳ ق
ولادت امام جواد ﷺ	پانزدهم	»	۱۹۵ ق
واقعه جنگ بدر (لیلة الفرقان) و نزول مالکة برای یاری پیامبر ﷺ و...	هفدهم	»	[۲ ق]
ضربت خوردن علی ﷺ	نوزدهم	»	[۴۰ ق]
فتح مکه	بیستم	»	۸ ق
شب اسراء و معراج پیامبر ﷺ، شب عروج حضرت عیسی ﷺ، وفات حضرت موسی ﷺ و وصی او یوشع بن نون	بیست و یکم	»	-

شهادت امام علی (ع)	بیست و یکم	رمضان	۴۰ ق
نزول قرآن بر پیامبر (ص) و امید به شب قدر بودن	بیست و سوم	»	-
عید فطر *	اول	شوال	-
هلاکت عمرو بن عاص	اول	»	۴۱ ق
واقعه جنگ احد و شهادت حمزه عموی پیامبر (ص)	پانزدهم	»	۳ ق
شهادت امام رضا (ع)	بیست و سوم	ذی قعدة	۲۰۳ ق
نزول کعبه و دحو الارض	بیست و پنجم	»	-
ازدواج امام علی (ع) با حضرت زهرا (ع)	اول	ذی حجه	۲ ق
نزول جبرئیل برای کنار زدن ابوبکر از قرائت سوره برائت و سپردن آن به امام علی (ع)	سوم	»	۹ ق
روز ترویج *	هشتم	»	-
این روز در هر سال، یوم الترویج نامیده شده است.			
اظهار دعوت مسلم بن عقیل در کوفه	هشتم	»	۶۰ ق
پذیرش توبه آدم (ع)، نزول توبه داود (ع)، ولادت حضرت ابراهیم (ع) و حضرت عیسی (ع)، و روز عرفه *	نهم	»	-
این روز در هر سال، روز عرفه است.			
شهادت مسلم بن عقیل	نهم	»	۶۰ ق
عید قربان (عید الاضحی) *	دهم	»	-
این روز همه ساله عید قربان است.			
ایام تشریق *	۱۱ و ۱۲ و ۱۳	»	-
این سه روز را در هر سال، ایام تشریق گویند.			
شدت محاصره عثمان از طرف طلحه و زبیر در میان مهاجر و انصار در طلب برکناری عثمان از خلافت	پانزدهم	»	۳۴ ق
نجات حضرت ابراهیم (ع) از آتش نمرود، روز گواه گرفتن مردم توسط حضرت سلیمان (ع) بر وصایت اصف بن برخیا، روز به زانو درآمدن ساحران توسط حضرت موسی (ع)، روز تعیین یوشع به نون وصی حضرت موسی (ع)، و روز اظهار وصایت حضرت عیسی (ع) برای شمعون	هیجدهم	»	-
عید غدیر و تعیین امام علی (ع) توسط پیامبر (ص) و بیعت با امام علی (ع) برای خلافت	-	-	۱۰ ق
کشته شدن عثمان در ۸۲ سالگی و دفن او در مقبره یهودیان به نام حش کوکب و...	هیجدهم	»	۳۴ ق
روز مباحله و روز صفقه دادن امام علی (ع) با انگشترش	بیست و چهارم	»	-
روز اطعام امام علی (ع) و خانواده اش به فقیر و یتیم و اسیر، و نزول «هل ائی علی الانسان...»	بیست و پنجم	»	-
ضربت خوردن عمر بن خطاب	بیست و ششم	»	۲۳ ق
ولادت امام حسن عسکری (ع)	بیست و هفتم	»	۲۱۲ ق
فوت عمر بن الخطاب	بیست و نهم	»	۲۳ ق
روز استجابت دعای زکریا (ع)	اول	محرم	-
روز رهایی حضرت یوسف (ع) از چاه	سوم	»	-
روز عبور حضرت موسی (ع) از دریا	پنجم	»	-

-	محرم	هفتم	روز تکلم حضرت موسی علیه السلام با خداوند از طریق کوه در طور سینا
-	»	نهم	روز نجات حضرت یونس علیه السلام از شکم ماهی
۶۱ ق	»	دهم	روز عاشورا، شهادت امام حسین علیه السلام و یارانش
-	»	هفدهم	بازگشت اصحاب قبل از مکه پس از نزول عذاب الهی بر آنان
۹۲ ق	»	بیست و پنجم	شهادت* امام زین العابدین علی بن الحسین علیه السلام * شهادت، تعبیر مشهور شیعه است، اما مؤلف تعبیر وفات را به کار برده است زیرا ایشان بر مبنای عدم پذیرش خبر واحد، شهادت را تنها درباره سه امام اول و امام کاظم علیه السلام به کار بردند.
۱۲۱ ق	صفر	اول	شهادت زید بن علی بن الحسین علیه السلام
۶۴ ق	»	سوم	آتش زدن پرده کعبه توسط مسلم بن عقبه مزی
-	»	بیستم	بازگشت خاندان اهل بیت علیهم السلام از اسارت شام به مدینه و روز زیارت جابر از مرقد امام حسین علیه السلام
۱۱ ق	»	بیست و هشتم	رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
۵۰ ق	»	بیست و هشتم	وفات [شهادت] امام حسن مجتبی علیه السلام
۱۳ بهشت	ربیع الاول	اول	هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه و لیلۃ المیت
۱۳ بهشت	»	چهارم	خروج پیامبر صلی الله علیه و آله از غار ثور به طرف مدینه
۲۶۰ ق	»	چهارم	وفات [شهادت] امام حسن عسکری علیه السلام و سپرده شدن خلافت به امام زمان علیه السلام
۳۲ ق بهشت	»	دهم	وفات عبدالملک جد پیامبر صلی الله علیه و آله در هشت سالگی آن حضرت
۱۵ ق بهشت	»	دهم	ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه رضی الله عنها در ۲۵ سالگی
[۱۴ بهشت]	»	دوازدهم	رسیدن پیامبر صلی الله علیه و آله به مدینه پس از هجرت از مکه
۱۳۲ ق	»	دوازدهم	انقراض دولت بنی مروان
۶۴ ق	»	چهاردهم	فوت یزید بن معاویه در ۳۸ سالگی و روز شادی مؤمنان
عام الفیل	»	هفدهم	ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
۲۳۲ ق	ربیع الثانی	دهم	ولادت امام حسن عسکری علیه السلام
۱ ق	»	دوازدهم	تشریح نماز مسافر و غیر مسافر
۳۸ ق	جمادی الاولی	پانزدهم	ولادت امام زین العابدین علی بن الحسین علیه السلام
۴۶ ق	»	بیستم	فتح بصره در زمان امام علی علیه السلام و نزول امداد الهی
۱۱ ق	جمادی الثانیه	سوم	وفات حضرت زهرا رضی الله عنها
۷۶ ق	»	پانزدهم	کشته شدن عبدالله بن زبیر در سن ۷۳ سالگی
۲ ق	»	بیستم	تولد حضرت زهرا رضی الله عنها
۱۳ ق	»	بیست و هفتم	وفات ابوبکر و خلافت عمر با نص ابوبکر
۵۷ ق	رجب	اول	ولادت امام محمد باقر علیه السلام

شهادت امام هادی علیه السلام در سن چهل سالگی	سوم	رجب	۲۵۴ ق
عقد ازدواج امام علی علیه السلام با حضرت زهرا علیها السلام * در یازده سالگی ایشان	پانزدهم	»	۱ ق
تغییر قبله از بیت المقدس به کعبه هنگام نماز عصر	پانزدهم	»	۲ ق
تولد امام علی علیه السلام *	بیست و دوم	»	۳۰ عام الفیل
هلاکت معاویه در ۷۸ سالگی	بیست و دوم	»	۶۰ ق
شهادت امام کاظم علیه السلام در ۵۵ سالگی در زندان سندی بن شاهک	بیست و پنجم	»	۱۸۳ ق
مبعث رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم	بیست و هفتم	»	۱۲ ق هجرت
نزول وجوب روزه ماه رمضان	دوم	شعبان	۲ ق
ولادت امام حسین علیه السلام	سوم	»	۳ ق
ولادت حضرت ولی عصر (عج)	پانزدهم	»	۲۵۴ ق

منابع

۱. مفید، ابو عبدالله محمد بن محمد (م ۴۱۳ هـ)، الأملی، تحقیق علی اکبر غفاری و حسین استاد ولی، چاپ دوم: قم، مؤسسة النشر الاسلامی، ۱۴۱۳ ق.
۲. _____، الذکرة باصول الفقه، تحقیق مهدی نجف، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۳. _____، الرسالة الرابعة فی الغیبه، تحقیق علاء آل جعفر، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۴. _____، الفصول العشرة فی الغیبه، تحقیق فارس حسون، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۵. سید مرتضی، علی بن حسین موسوی (م ۴۳۶ ق)، الفصول المختارة من المیون و المحاسن، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۶. مفید، ابو عبدالله محمد بن محمد (م ۴۱۳ ق)، المسائل السرویه، تحقیق صائب عبدالحمید، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۷. _____، المسائل الصاغابیه، تحقیق سید محمد القاضی، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۸. _____، المسائل العکبریه، تحقیق علی اکبر الهی خراسانی، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۹. _____، النکت الاعتقادیه، تحقیق رضا مختاری، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۱۰. _____، المقنعه، چاپ دوم: قم، مؤسسة النشر الاسلامی، ۱۴۱۰ ق.

۱۱. _____، إسمان ابی طالب، تحقیق مؤسسة البعث، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۲. _____، أقسام المولى فى اللسان، تحقیق مهدى نجف، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۳. _____، تصحيح الاعتقاد، تحقیق حسين درگاهى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۴. _____، تفضيل أمير المؤمنين عليه السلام، تحقیق على موسى كعبى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۵. _____، خلاصة الإيجاز (مختصر رسالة السبعة)، تحقیق على اكبر زمانى نژاد، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۶. _____، رسالة حول خبر ماريه، تحقیق مهدى صباحى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۷. _____، رسالة فى المهر، تحقیق مهدى نجف، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۸. _____، رسالة فى معنى المولى، تحقیق مهدى نجف، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۱۹. _____، كتاب المزار، تحقیق سيد محمد باقر ابطحى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۲۰. _____، مسائل العويس، محسن احمدى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۲۱. _____، مسائل الشيعه، تحقیق مهدى نجف، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۲۲. _____، مسألة أخرى فى النص على عليه السلام، تحقیق محمد رضا انصارى، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۲۳. _____، الإفصاح فى الإمامه، تحقیق مؤسسة البعث، چاپ اول: قم، المؤتمر العالمی لألفية الشيخ المفيد، ۱۴۱۳ق.
۲۴. مجلسى، محمد باقر بن محمد تقى (م ۱۱۱۰ق)، بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار عليهم السلام، چاپ دوم: بيروت، مؤسسة الوفاء، ۱۴۰۳ق.
۲۵. تهرانى، آقا بزرگ (م ۱۳۸۹ق)، الذريعة الى تصانيف الشيعة، چاپ دوم: بيروت، دارالاضواء، ۱۴۰۶ق.
۲۶. كنتورى، سيد اعجاز حسين (م ۱۲۸۹ق)، كشف الحجب الاستار عن اسماء الكتب والاسفار، چاپ دوم: قم، كتابخانه آية الله مرعشى نجفى، ۱۴۰۹ق.
۲۷. خويى، آية الله سيد ابوالقاسم (م ۱۴۱۳ق)، معجم رجال الحديث و تفصيل طبقات الرواة، چاپ پنجم: [بى جا، بى نا، بى تا].